

KİME: DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI

BİLGİ: AMMAN, ANKARA, CİDDE, LONDRA, TAHRAN, USUN (ABD Birleşmiş Milletler Misyonu)

KİMDEN: ABD Sefareti, Beyrut

TARİH: 16 Temmuz 1971

KONU: Mustafa Barzani'den ABD Hükümeti ile gizli görüşme talebi

ÖZET

İraklı Kürt lider Mustafa Barzani'nin yakın çevresinde yer aldığına inanılan Zayid Uthman Beyrut'taki Sefarete gelmiş, Barzani tarafından iletildiği iddia edilen ve kendi grubunun temsilcileriyle ABD Hükümetinin temsilcileri arasında gerçekleştirilecek gizli görüşmelere yönelik bir teklif aktarmıştır. Söylenenlere göre Barzani, Irak rejimine karşı organize edilecek bir Kürt-Arap ayaklanmasına ABD desteği verilmesine yönelik olasılıkların araştırılmasına karşı hayli ilgilidir. Uthman'a yabancı ülkelerin iç mücadelelerine karışılmamasının bir ABD politikası olduğu söylenmiştir. Londra'da ailesiyle geçireceği iki haftanın ardından Beyrut'a dönmesi beklenen Uthman'ın Sefareti arayarak ABD'nin pozisyonunda herhangi bir değişiklik olup olmadığını sorabileceği düşünölmektedir.

Mustafa Barzani'den mesaj

Bir Barzani Kürdü olan Zayid Uthman 8 Temmuz tarihinde Sefareti ziyaret ederek Mustafa Barzani'den ABD Hükümetine yönelik olduğunu söylediği bir mesaj iletmiştir. Uthman söze Birleşik Devletlerle işbirliğinin Barzani'nin rüyası olduğunu dile getirerek başlamıştır. Barzani Irak, hem Arap hem de Kürtleri temsil eden ve Kürt nüfusa "ulusal otonomi haklarını" teslim ederek Kürt toplumunun prensiplerini koruma altına alan demokratik bir rejim tarafından yönetilmediği sürece Kürt adaletinin asla tatmin olmayacağını ABD Hükümetinin bilmesini istemektedir. Uthman ayrıca Barzani'nin Bağdat'taki Baas rejiminin, İran'a karşı "saldırgan eylem" içerisine girmelerine yönelik talepleri Kürtlerin dikkate almadığının ABD Hükümeti tarafından bilinmesini istediğini dile getirdi. Aynı şekilde Barzani Kürtleri de Türkiye'deki Kürtleri kendi hükümetlerine karşı kışkırtmaya ya da Türkiye'nin iç işlerine herhangi bir şekilde müdahale etmeye yönelik bir hareket içerisine asla girmemiştir.

Barzani'nin düşüncesine göre Irak'taki Baas rejimi Irak halkına kötü davranmaktadır. Barzani Kürtleri bu rejimden hoşlanmamakta ve güvenmemektedir. Her ne kadar koşullar onları Irak Hükümeti ile anlaşma imzalamaya zorlamış olsa da Baas rejiminin bu anlaşmaya sadık kalmasını asla beklememişlerdir. Kürtler artık bu hükümete karşı ayaklanmaya hazırdır. Gerektiği takdirde genel bir ayaklanma çerçevesinde rejim karşıtı Araplarla da

birlikte hareket edebileceklerdir. Kürt olmayan bazı unsurlarla hali hazırda iletişime geçmiş durumdadırlar.

Böylesi bir ayaklanmanın içerisinde çıkacak bir hükümet Amerikan yanlısı olacaktır. Barzani ABD Hükümetinin Irak konusuna olumlu bir gözle bakmasını arzu etmektedir. Barzani her türlü siyasi konuda ABD Hükümetine danışmaya, ABD politikalarını uygulamaya ve kendi nüfuz bölgesindeki Amerikan karşıtı unsurları temizlemeye hazırdır.

Uthman son olarak, ABD Hükümetinin bu konuları görüşmeye değer bulması durumunda Barzani'nin ABD resmi temsilcilerini Kürdistan'daki karargâhında kabul etmekten veya oğlu İdris'i ve Zayid Uthman'ı ABD yetkilileriyle görüşmek üzere Washington'a göndermekten onur duyacağını belirtmiştir.

Arka plan

Uthman kendisine yöneltilen sorulara yanıt olarak Barzani'nin teklifinin arka planına dair şu bilgileri paylaşmıştır:

Barzani İran sınırından batıdaki Revanduz'a uzanan dağlık bölgeyi tamamen kontrolü altında bulundurmaktadır. Kürdistan'ın ana şehirleri hükümet kontrolü altında olsa da Barzani'nin dağlardaki güçleri tarafından sıkı şekilde çevrelenmişlerdir.

Irak Hükümeti ile Barzani arasında Mart 1970'de imzalanan anlaşma çerçevesinde Kürtler Devrimci Konseylerini ve İdari Komiteyi lağvetmiştir. Ancak, bölgelerinin yönetimi için gerekli olan idari mekanizma halen işler haldedir. Barzani daimi ordusundaki herkese her iki ayda bir beş dinar ödemektedir. Rejimini ve ordusunu idame ettirmenin getirdiği daimi masrafları karşılayabilmek için ekonomik desteğe ihtiyacı vardır. ABD Hükümetinin bu yönde gerçekleştireceği her tür destek Suudi Arabistan, Ürdün veya İran üzerinden dolaylı olarak sağlanabilir. Barzani geçmişte İran'dan destek almıştır ancak İran bunun karşılığında Kürt faaliyetleri üzerinde – ve hedeflenen hükümetin Başbakanının belirlenmesi gibi konularda – sıkı kontrol sahibi olma konusunda ısrarcı olmuştur. Bu da tüm devrimci hareketin başarısızlığa uğramasına sebebiyet vermiştir. Uthman somurtkan bir ifadeyle İran'ın Bağdat rejimine karşı tamamen Araplardan oluşan bir komployla derin bağlantı içerisinde olduğunu ve bu girişimin başarısızlığının 1970 yılında 50 komplocunun asılmasına neden olduğunu ifade etmiştir. Uthman'ın varılan sonucun İran için beklenen şekilde olduğu hissiyatı içerisinde olduğu izlenimine varılmıştır.

Barzani her halükarda ABD Hükümeti ile gizli ilişkiler kurmayı ve bu ilişkiler üzerinden Irak rejimine karşı devrimci hareketini nasıl ilerleteceğine dair "tavsiyeler" almayı arzu etmektedir. Bir olasılık, bir ABD temsilcisinin Barzani'nin karargahını ziyaret etmesi olacaktır. Karargah, İran sınırına üç kilometre, İran'ın Tarhan üzerinden uçakla ulaşılabilir Rida'ye şehrine arabayla 2.5 saat uzaklıkta yer alan Haj 'Umaran'da konumlanan bir "kerpiç kulübedir". Böylesi bir ziyaretten İran hükümeti elbette haberdar olacaktır ancak bu durum Irak hükümetinden gizli tutulabilir.

Şayet ABD Hükümeti Barzani delegasyonunu Washington'da Kabul etmeyi tercih ederse bu ekip Barzani'nin altı oğlundan en ehil olanı, 27 yaşındaki İdris liderliğinde gönderilecektir. İdris pek İngilizce bilmemektedir ancak Uthman kendisine eşlik edecektir.

Ayaklanma Planları

Uthman başkentteki Baas kontrolünün, burada bir hükümet darbesine izin vermeyecek kadar güçlü olduğu görüşünü paylaşmıştır. Ordu genel olarak bu durumdan hoşnut değildir ancak kimse rejime karşı gelmeye cesaret edememektedir. Bunun sonucu olarak, tek umut Kürtlerin kontrolündeki kuzey bölgelerinde başlayacak bir ayaklanmadır. Barzani ABD Hükümetini böylesi bir ayaklanmayı desteklemeye ikna etmeyi umut etmektedir. Kendisi şu an 68 yaşındadır. Uthman, Barzani'nin Irak özgürlüğüne kavuşturulmadan evvel vefat etmesi halinde Kürt özgürlük hareketinin radikal unsurların kontrolüne geçme ve Türkiye'deki Kürt topluluğunun bu radikalizmden olumsuz anlamda etkilenme tehlikesinin çok büyük olduğunu dile getirmiştir.

Uthman şu an ayaklanmaya destek bulma konusunda aktif faaliyet içerisinde. Barzani tarafından her yere – örneğin Washington ya da Birleşmiş Milletlere – gitme yetkisi verilmiştir. İran silahlı mücadele başladığında destek olacağına dair söz vermiştir. Uthman birkaç ay önce Kral Faysal'ı ziyaret etmiştir. Faysal kendisini dostane bir şekilde kabul etmiş ve Irak'ta bir isyanı prensip olarak desteklemiş, ancak bu yönde bir yanıt vermeden önce konuyla ilgili daha detaylı bilgi sunulmasını talep etmiştir.

Uthman kısa bir süre sonra Beyrut'tan ayrılıp Bağdat'tan gelecek olan ailesini görmek üzere Londra'ya gideceğini söylemiştir. Karısının kız kardeşi aile için 44 Adam and Eve Mews, W.8, Londra (telefon: WES-5999) adresinde bir daire kiralamıştır.

Uthman Temmuz ayının sonuna doğru Beyrut'a dönmeyi planlamaktadır. ABD'nin pozisyonunda herhangi bir değişiklik olup olmadığını öğrenmek üzere Sefareti tekrar ziyaret edebilir. Kendisi ayrıca Kral Hüseyin ve Faysal'ı da ziyaret edebilir.

Biyografik Notlar:

Yaklaşık 47 yaşında olan Zayid Uthman Kahire Üniversitesi'nde (devrim öncesi) öğrenim görmüş, sonrasında Bağdat'ta avukatlık yapmıştır. 1966 yılında Başbakan Bazzaz ile birlikte Kürt-İrak anlaşmasının taslağının yazılmasına yardımcı olmuştur. Kendisi, siyasi kariyeri boyunca siyasi nedenlerle Bağdat'ta beş kez hapse girdiğini söylemektedir.

Bazzaz'ın yönetimden düşmesi ve 1968 yılında Barzani ile Irak Hükümetinin arasının bozulması Uthman'ı başına ödül konmuş şekilde Bağdat'tan kaçmaya zorlamıştır. O zamandan beri Barzani'nin karargahında yaşamaktadır ve sık sık Irak dışına görevlere gönderilmektedir. Uthman, Barzani ile Irak Hükümeti arasında Mart 1970'te imzalanan anlaşmanın

ardından ailesiyle Bağdat'ta tekrar bir araya gelmemiştir çünkü Baas rejiminin samimiyetine güvenmemektedir.

Uthman İngilizce bilgisinin yeterliliği konusunda mtevezalı davranmaktadır ancak bu dildeki becerisi hayli yüksektir. Sessiz ve ikna edici bir konuşma tarzı vardır. ABD'de süregelen tarzda demokratik bir yaşam biçimine inanmaktadır.

ABD'nin Pozisyonu

Raporlayan yetkili Irak'taki durum hakkında sunduğu bilgilerden ötürü Uthman'a teşekkür etmiştir. Buna ek olarak ABD'nin yabancı ülkelerin iç işlerine müdahale etmeme politikası takip ettiğinin altını çizmiştir. Bu nedenle ABD Hükümetinin mevcut koşullarda alabileceği herhangi bir aksiyon görememiştir. Ancak bu görüşme rapor edilmiştir.